СОЦІАЛЬНА РОБОТА

УДК 364.3-787.26
DOI: https://doi.org/10.17721/2616-7786.2020/6-1/1

О. Балухтіна, канд. іст. наук, ст. викладач,
НУ "Запорізька політехніка", Запоріжжя, Україна
ORCID iD 0000-0002-1085-6908

КАТЕРИНОСЛАВСЬКЕ ТА СІМФЕРОПОЛЬСЬКЕ БЛАГОДІЙНІ ТОВАРИСТВА: КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ

Досліджено найбільші благодійні товариства міст Катеринослава та Сімферополя як приклад суспільної опіки на українських землях у дорадянський період. Висвітлено основні напрями їхньої діяльності, визначено спільні риси та особливості. Установлено благодійні заклади, що функціонували за рахунок товариств. Доведено, що доброчинна діяльність була одним із чинників підвищення рівня соціального захисту найбільш уразливих верств населення.

Ключові слова: компаративний аналіз, благодійне товариство, благодійний заклад, притулок, суспільна опіка.

Постановка проблеми. Благодійність як явище соціокультурного життя сучасної України вже давно є предметом ретельного аналізу для соціологів, істориків, економістів. Інтерес до цієї теми невичерпний, оскільки пов'язаний із необхідністю дослідження культурних та духовних традицій, з якими асоціюється благодійність.

У напрямі вивчення діяльності благодійних товариств ученими зроблено дуже багато: проаналізовано широке коло питань на макро- та мікрорівнях; уведено до наукового обігу значну кількість архівних матеріалів, статистичних даних, звітів різних відомств; залучено джерела особистого походження, періодичні видання. І цей величезний за видовою класифікацією масив постійно поповнюється.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Історія благодійних товариств активно досліджується українськими вченими. Серед перших, хто звертався до цієї проблематики, слід назвати Ф. Я. Ступака [1]. Працею узагальнюючого характеру відзначається також наукова стаття Ю. В. Сербалюк [2], у якій представлені різні підходи до класифікації благодійних установ, виявлені причини зростання, здійснено аналіз законодавчої бази, яка визначала правове поле їхньої діяльності.

Проблем функціонування доброчинних організацій у Катеринославській та Таврійській губерніях торкаються дослідження А. М. Савочки [3–4] та О. В. Кравченко [5]. А. М. Савочка окремо вивчав історію Сімферопольського благодійного товариства на основі архівних даних та опублікованих джерел, а також зазначав, що благодійні товариства виступали регулятором відносин між заможними та збіднілими верствами населення, що знижувало рівень напруги в суспільстві. О. В. Кравченко, вивчаючи процес формування та розвитку громадської опіки над дітьми в Україні, звертала увагу на заклади, які підтримувалися Катеринославським благодійним товариством. Утім, серед праць із історії доброчинності на Катеринославщині предметом окремого дослідження вказане товариство не стало. Ураховуючи, що вивчення регіональних особливостей доброчинної діяльності громадських організацій має практичне значення, нам видається актуальним завданням продовження наукових студій із цієї тематики. Це є важливим у сенсі розуміння особливостей формування громадянського суспільства на українських землях, а також для розвитку суспільної свідомості населення, відтворення атмосфери духовності та необхідності допомоги ближньому в сучасних умовах.

Метою статті є вивчення і порівняльний аналіз діяльності Катеринославського та Сімферопольського благодійних товариств щодо поліпшення матеріального становища незахищених верств населення Катеринославської та Таврійської губерній. Для досягнення мети нам необхідно: встановити форми та методи підтримки; проаналізувати умови створення соціальних закладів, що функціонували за рахунок товариств; визначити порядок формування статутних коштів; охарактеризувати склад органів управління.

Виклад основного матеріалу. Географічні межі дослідження охоплюють, на наш погляд, не лише міста Катеринослав та Сімферополь, де діяли товариства, а й територію Катеринославської та Таврійської губерній Півдня України другої половини XIX – початку XX ст. Це пояснюється тим, що допомогу вони надавали не лише місцевим жителям, але й приїжджим. Указаний регіон у складі Катеринославської, Таврійської та Херсонської губерній завжди становив унікальне соціокультурне явище, оскільки характеризувався низкою особливостей, зокрема масштабами модернізаційних процесів, що відрізняло його від інших територій України. Розташування та господарське освоєння цього великого порубіжжя відобразилося також і на благодійності.

За розвитком промисловості та темпами будівництва залізниць напередодні Першої світової війни саме Катеринославська губернія стала лідером у регіоні. Через неї проходило сполучення із Кримським півостровом та військовою базою – Севастополем; Катерининська залізниця (1878–1879) з'єднала Донбас із Кривим Рогом і сприяла розвитку металургійної, залізорудної, марганцевої та вугільної промисловості; будівництво другої лінії Катеринінської залізниці через Олександрівськ з'єднало Донбас та Нікопольський марганцево рудний басейн.

У губерніях активувався процес урбанізації через відплив сільського населення в міста, з'явилося багато безробітних, а отже, збільшувалася кількість осіб, які не мали змоги забезпечити себе самостійно. Влада невчасно реагувала на запити соціального характеру, що виникали в "мігрантських містах" і накопичувалися десятиліттями [6, с. 40]. Додамо, що Таврійська губернія мала низку нерозв'язаних господарських проблем ще із часів Кримської війни. Отже, ще в середині XIX ст. з'явилося розуміння того, що система державної опіки не зможе розв'язати всі нагальні питання соціальної допомоги нужденним. На допомогу прийшла суспільна (громадська) опіка.

Станом на 1861 р. благодійні товариства існували лише у восьми містах імперії, а до 1863 р. були закладені ще в дев'яти губерніях [7, с. 5]. За даними "Сборника сведений о благотворительности в России", створення 94 % існуючих на початок XX ст. благодійних організацій припало на період 1861–1899 рр. [8]. До цього часу політика царизму не була спрямована на розвиток благодійності в державі. Очевидно, що побоювання

© Балухтіна О., 2020

революційних виявлень активного та небайдужого населення перешкоджало цьому процесу.

Кількість благодійних товариств на Півдні України була значно більшою порівняно з іншими українськими губерніями. На початок XX ст. на 100 тис. населення благодійних організацій припадало в: Київській, Таврійській, Херсонській губерніях – по 12, Катеринославській, Полтавській – по 10, Волинській, Харківській, Подільській, Чернігівській – по 5 [2, с. 165]. У 1907 р. у Катеринославській губернії їхня кількість становила 301.

Достеменно відома дата створення Сімферопольського благодійного товариства – 1868 р. (статут затверджено в 1870 р.). Цікаво, що в Таврійській губернії це товариство було відкрите другим (після Ялтинського), але стало найбільшим. Початок діяльності Катеринославського благодійного товариства, на думку дослідника добродійності на Катеринославщині О. В. Кравченка, датується 1865 р. [5, с. 67]. Збільшення активності в 1877 р. пов'язане з підтримкою І. М. Дурново, який був губернатором у 1870–1882 рр. Розквіт діяльності обох організацій припадав на 90-ті рр. XIX ст.

У науковій літературі існують різні підходи до класифікації благодійних товариств. Згідно із класифікацією, наведеною в науковій статті Ю. В. Сербалюк, яка враховує їхні походження та підпорядкування, обидва належали до організацій, які виникли в результаті соціальної філантропічної ініціативи населення [2, с. 163]. Підпорядковувалися вони Міністерству внутрішніх справ.

За метою діяльності (класифікація Ф. Я. Ступака) указані товариства належали до універсальних. Науковець називає цю групу "об'єднаннями загального типу", оскільки допомога надавалася всім, хто її потребував [1, с. 23].

Обидва товариства у своїх статутах зазначали різноманітні напрями діяльності, спрямовані на розв'язання нагальних потреб місцевого населення "в міру власних сил та коштів" [9, с. 211]. Надавалася матеріальна й освітня допомога, соціальна та духовна підтримка незахищеним верствам різного віросповідання та етнічної приналежності. За десятиліття своєї діяльності товариства організували та збудували мережу благодійних закладів (табл. 1).

Таблиця 1

Благодійні заклади, створені товариствами*

Катеринославське товариство	Сімферопольське товариство
Будинок працелюбності (1894)	Швацька майстерня
Ольгінський притулок для літніх жінок (1888)	Богадільня (1896)
Благовіщенський притулок для літніх жінок	Дитячі притулки "Ясла-1" та "Ясла-2" (1901)
Нічліжний притулок (1891)	Нічліжний притулок (1883)
Дешеві їдальні при будинку працелюбності та Павлівській слободі	Дешева їдальня (1892)
Дитячий притулок	Чоловіча та жіноча недільні школи (1882, 1891), недільна школа для дітей (1898)

*Складено за: [3, 5, 9]

Дані табл. 1 указують на схожість видів благодійної допомоги обох товариств. Насамперед це турбота про літніх людей, відкриття притулків, нічліжок і дешевих їдалень. У Катеринославі послугами нічліжного притулку користувалися в середньому від 130 до 186 осіб за день. До розміру плати в 3 та 5 коп. (у Сімферополі – 4 коп.) також включали обід та чай. Той, хто грошей не мав зовсім, ночував безкоштовно.

Катеринославське благодійне товариство відкрило дві їдальні, у яких дешеві обіди коштували 5 та 8 коп. Щоденно їх відвідували в середньому 160 осіб, тобто за рік продавалося близько 58 тис. обідів. За словами дослідника А. М. Савочки, Сімферопольське товариство видавало обіди переважно безкоштовно [3, с. 49].

З метою сприяння в пошуках роботи для осіб, які того потребували, Катеринославське благодійне товариство відкрило будинок працелюбності, який розміщувався на другому поверсі над дешевою їдальнею по вул. Торгова, 10. Звіти товариства про власну діяльність указують на те, що в 1896 р. заклад ще не функціонував. Його правління розмірковувало над тим, які види робіт можуть запропонувати нужденним. У своїх філантропічних намірах вони хотіли організувати будинок на кшталт бюро праці в Англії, що стали першими подібними закладами у світі [9, с. 211].

Також дані табл. 1 свідчать про відмінності в напрямах діяльності обох товариств. Простежується насамперед те, що Сімферопольське благодійне товариство значну увагу приділяло призрінню і вихованню сиріт та дітей незабезпечених батьків, а також активно провадило освітню роботу щодо організації народних читань, недільних шкіл серед жителів міста. Лише через фінансові труднощі в період Першої світової війни організація вимушена була закрити дитячі притулки "Ясла-1" та "Ясла-2". Видатки на ці заклади постійно зростали: у 1906 р. – близько 4000 крб, а в рік закриття (1916) – понад 5300 крб [3, с. 51].

З аналізу діяльності товариств стає очевидною їхня співпраця з місцевими органами влади. Так, Сімферопольська земська управа на прохання товариства надала землю для побудови трьох корпусів нічліжного притулку, який став найбільшим у губернії. Землю під Ольгінський притулок для літніх жінок виділила міська дума Катеринослава. Заклад був розрахований на 16 осіб. На його утримання товариство надало 10 тис. крб. Станом на 1893 р. у ньому проживало 14 осіб віком від 49 до 76 років.

Безперечно, така співпраця була взаємовигідною, тому що благодійні товариства допомагали владі розв'язувати нагальні соціально-економічні питання на місцевому рівні. Наприклад, у 1892 р. під час чергової епідемії в Катеринославі товариство витратило 500 крб на облаштування чайних, а в 1891 р. під час голоду в імперії Сімферопольське товариство зібрало та відправило в Тамбовську губернію 378 пудів продовольства.

Згідно із фінансовою звітністю одним із головних напрямів діяльності обох філантропічних організацій стало надання матеріальної допомоги (кошти, одяг, паливо тощо). Відомо, що Катеринославське товариство за 1888–1894 рр. видало 381 особі одноразову грошову допомогу в середньому від 1 до 100 крб на загальну суму 2073 крб, 576 разів надало щомісячну допомогу в середньому від 5 до 10 крб на загальну суму 15314 крб. Значно меншим за обсягом стало надання допомоги паливом (дровами), взуттям та одягом для бідних учнів початкових шкіл.

Капітали благодійних товариств поділялися на спеціальні (що мали конкретне призначення), запасні та витратні. Основний обсяг коштів надходив від збирання прямих

пожертв шляхом організації благодійних заходів (концертів, вистав), через окладні книги та підписні листи.

Очевидно, що суми були невеликими: члени товариства жертвували в межах 2–4 крб. Частина коштів називалися іменними, оскільки спрямовувалися на конкретні справи. Доки потрібна сума не була зібрана, наприклад, на будівництво благодійного закладу, товариства, згідно зі статутом, не мали права розпочинати підготовчі роботи. Велику роль тут відігравали скарбники, які стежили за достовірністю записів у прибутково-видаткові книги з метою уникнення зловживань коштами.

Залишилося документальне підтвердження значних пожертв. Відомо, що кам'яний одноповерховий будинок у Катеринославі для дешевої їдальні пожертвували нащадки купця Кравцова. Існував також фонд губернатора І. М. Дурново, який пожертвував товариству 214 крб [9, с. 208].

На прикладі Катеринославського благодійного товариства розглянемо порядок формування його доходної частини та прослідкуємо основні видатки (табл. 2).

Таблиця 2

Надходження та видатки Катеринославського благодійного товариства за 1888–1893 рр. (у крб)*

Надходження			
Пожертви		**Власні доходи**	
Підсилення коштів товариства	4 498,53	Від різних заходів	13 685,21
Будівництво їдальні	900	Кружковий збір	418,44
Утримання дешевої їдальні	1 473,14	Продаж обідів у їдальнях	27 144,2
Будівництво притулку для літніх жінок	16 156,12	Відсотки із власних капіталів	4 889,69
Створення нічліжного притулку	748,60	Випадкові доходи та перехідні суми	2 602,10
Будівництво будинку працелюбності	1 426,29	Членські внески	3 727
Разом	25 202,88	Разом	52 466,64
Позика в товаристві взаємного кредитування	2 090,44	Від Особливого комітету для допомоги робітникам із місць неврожаїв	15 000
Загалом	94 759,96		
Видатки			
Надання щомісячної грошової допомоги	15 314,5	Продукти для дешевих їдалень	27 772,17
Будівництво та ремонт будівель	11 815,98	Дрова та освітлення	3 315,51
Надання одноразової грошової допомоги	2 073,05	Жалування службовцям і канцелярія	8 003,73
Облаштування різдвяної ялинки	1 035,33	Інші видатки	6 641,44
Загалом	75 971,71		
Залишок	18 788,25		

*Складено за: [9, с. 208–209]

Натомість, Сімферопольське благодійне товариство, згідно з фінансовими звітами, що зберігаються в Державному архіві Автономної Республіки Крим, за 6 років (1888–1893) мало дохід 37 501,87 крб, а його витрати становили 17 902,75 крб [3, с. 50]. За членськими внесками суми товариств були майже однакові (Сімферопольське – 3 010, Катеринославське – 3 727 крб), отже, зрозуміло, що Катеринославське благодійне товариство мало значно більший оборот коштів, доходів і видатків. Очевидно, що воно збирало більше пожертв та активніше вело підприємницьку діяльність.

Детальніше розглянемо органи управління товариствами, до складу яких, згідно зі статутом, входили: очільник (іноді в документах зустрічається ще й "почесний очільник"), заступник, скарбник, секретар і керівники комісій, члени правління. Стає зрозумілим, що діяльність товариства передусім залежала від особистості його керівника.

Почесними очільницями зазвичай ставали дружини губернаторів. Саме К. Ф. Батюшкова, дружина катеринославського губернатора Д. М. Батюшкова (1884–1890), у період, який ми досліджуємо, очолювала товариство. За внесок у благодійну діяльність та турботу про потреби міста вона була удостоєна звання почесної громадянки Катеринослава [10, с. 546]. У 1900 р. згадується також ім'я К. О. Святополк-Мирської (її чоловік – катеринославський губернатор протягом 1897–1900 рр.), яка одночасно була ще й попечителькою губернського опікунства дитячих притулків [11, с. 66]. У 1901 р. товариство очолила графиня М. О. Келлер – дружина нового губернатора Ф. Е. Келлера (1900–1904) [12, с. 67].

У 1900 р. керувала товариством катеринославська поміщиця К. П. Василенко, яка стала також головою комісії з управління дешевою їдальнею. Вона відома ще й тим, що пожертвувала 500 дес. землі Знаменській жіночій пустині, а згодом, прийнявши постриг, стала настоятелькою цього монастиря. Її заступниця, Є. Л. Вороніна, протягом кількох років опікувалася Ольгінським та Благовіщенським притулками. Крім того, комісію з управління будинком працелюбності очолював преосвященний Сімеон, єпископ Катеринославський і Таганрозький (1896–1911). Кілька років до цього, коли він був єпископом Єкатеринбурзьким, то сприяв створенню такого самого будинку в Єкатеринбурзі. Нічліжним притулком опікувався І. І. Тіссен.

Також у історії залишилося ім'я першої очільниці правління Сімферопольського благодійного товариства Є. П. Рейтерн – дружини таврійського губернатора протягом 1866–1870 рр. О. Є. Рейтерна. Трохи згодом, за традицією, з 1900 р. головою правління товариства стала Є. Ф. Лазарєва – дружина таврійського губернатора П. М. Лазарєва (1889–1901) [13, с. 49]. Загалом членами правління (а це близько 15 осіб) були дружини очільників дворянства, почесні громадяни, купці, землевласники та інші представники заможних верств населення міста. Серед них згадаємо купця П. І. Топалова та єпископа Таврійського Гермогена – обидва виділяли на благодійність багато коштів. Отже, проаналізувавши склад органів управління, зробимо висновок про домінантну роль жінок у керівництві обох товариств.

Висновки. Таким чином, ми можемо стверджувати, що до пріоритетних напрямів діяльності обох товариств належали матеріальна допомога, соціальна та духовна підтримка незахищених верств населення різного віросповідання та етнічної приналежності. Була створена розгалужена мережа доброчинних закладів і закладів дешевого та безкоштовного харчування.

Із часом допомога ставала більш адресною. Робилися спроби розв'язати проблеми професійного жебрацтва і працевлаштування шляхом функціонування притулків та будинків працелюбності. Необхідно визнати, що найгірше розв'язувалися питання працевлаштування для працездатних осіб.

Переважно діяльність спрямовувалася на мешканців губернських міст – Катеринослава та Сімферополя, але

посильна допомога надавалася і приїжджим, особливо з тих губерній, що потерпали від голоду. Безперечною є лідерська роль жінок в управлінні товариствами та їхня співпраця з місцевою владою. Загалом успішна діяльність Катеринославського та Сімферопольського благодійних товариств сприяла підвищенню рівня соціального захисту населення. Перспективним напрямом подальших наукових досліджень може стати аналіз співпраці місцевих органів влади з благодійними організаціями.

Список використаних джерел

1. Ступак Ф. Я. Благодійні товариства Києва (др. пол. XIX – поч. XX ст.) / Ф. Я. Ступак. – К. : Хрещатик, 1998. – 208 с.
2. Сербалюк Ю. В. Благодійні організації та їх роль в здійсненні соціальної опіки в XIX – на початку XX ст. / Ю. В. Сербалюк // Збірник наук. праць Кам'янець-Подільського нац. ун-ту ім. І. Огієнка. Серія: Соціально-педагогічна. – 2015. – Вип. 24. – С. 163–173.
3. Савочка А. Н. Симферопольское благотворительное общество в системе органов общественного призрения досоветского Симферополя / А. Н. Савочка // Культура народов Причерноморья. – 2007. – № 120. – С. 46–52.
4. Савочка А. М. Громадська благодійність як регулятив суспільних відносин Таврійської губернії (XIX – початок XX ст.) / А. М. Савочка // Ученые записки Таврического нац. ун-та им. В. И. Вернадского. Серия: Исторические науки. – 2011. – Т. 24 (63), № 1. – С. 127–138.
5. Кравченко О. В. Доброчинність та опіка над дітьми на Катеринославщині у XIX – на початку XX ст. / О. В. Кравченко // Наук. праці іст. ф-ту Запорізького нац. ун-ту. – Запоріжжя : ЗНУ, 2014. – Вип. 38. – С. 64–72.
6. Константінова В. М. Соціокультурні аспекти урбанізаційних процесів на Півдні України (друга половина XIX – початок XX ст.) / В. М. Константінова. – Запоріжжя : ЗНТН, 2011. – 100 с.
7. Благотворительность в России. – СПб. : Типо-лит. Н. Л. Ныркина, 1907. – Т. 1. – 22 с.
8. Сборник сведений о благотворительности в России. – СПб. : Типо-лит. Н. Л. Ныркина, 1899. – 217 с.
9. Екатеринославское благотворительное общество : очерк деятельности за последние шесть лет (с 1888 г. по 1894 г.) // Памятная книжка и адрес-календарь на 1895 г. Екатеринославская губерния. Издание Екатеринославского губернского стат. ком. ; под ред. Я. Г. Гололобова. – Екатеринослав : Типо-лит. губернского правления, 1894. – 310 с.
10. Памятная книжка и адрес-календарь Екатеринославской губернии на 1889 г. / сост. Н. А. Быстрицкий, секретарь Екатеринославского губернского стат. ком. – Екатеринослав : Тип. губернского правления, 1888. – 622 с.
11. Памятная книжка и адрес-календарь на 1900 г. Екатеринославская губерния. Издание Екатеринославского губернского стат. ком. ; под ред. Я. Г. Гололобова. – Екатеринослав : Типо-лит. губернского правления, 1899. – Вып. 1. – 320 с.
12. Памятная книжка и адрес-календарь на 1901 г. Екатеринославская губерния. Издание Екатеринославского губернского стат. ком. ; под ред. Я. Г. Гололобова. – Екатеринослав : Типо-лит. губернского правления, 1900. – Вып. 2. – 581 с.
13. Календарь и памятная книга Таврической губернии на 1900 г. Издание Таврического губернского стат. ком. – Симферополь : Симферопольская губернская типография, 1900. – 568 с.

References

1. Stupak F. YA. Blahodiyni tovarystva Kyyeva (dr. pol. XIX – poch. XX st.). K. : Khreshchatyk, 1998. 208 s.
2. Serbalyuk Y. V. Blahodiyni orhanizatsiyi ta yikh rol v zdiysnenni sotsialnoyi opiky v XIX – na pochatku XX st. *Zbirnyk naukovykh prats Kamyanets-Podilskoho natsionalnoho universytetu im. I. Ohiyenka. Seriya: Sotsialno-pedahohichna*. 2015. Vyp. 24. S. 163–173.
3. Savochka A. M. Simferopol'skoye blagotvoritel'noye obshchestvo v sisteme organov obshchestvennogo prizreniya dosovetskogo Simferopolya. *Kul'tura narodov Prichernomor'ya.* 2007. № 120. S. 46–52.
4. Savochka A. M. Hromadska blahodiynist yak rehulyatyv suspilnykh vidnosyn Tavriyskoyi huberniyi (KHIKH–pochatok KHKH st.). *Uchenye zapysky Tavrycheskoho natsyonalnoho unyversyteta ym. V. Y. Vernadskoho. Seryya "Ystorycheskye nauky".* 2011. Tom 24 (63), № 1. S. 127–138.
5. Kravchenko O. V. Dobrochynnist ta opika nad ditmy na Katerynoslavshchyni u XIX – na pochatku XX st. . *Naukovi Pratsi Istorychnoho Fakultetu Zaporizkoho Natsionalnoho Universytetu.* Zaporizhzhia : ZNU, 2014. Vyp. 38. S. 64–72.
6. Konstantinova V. M. Sotsiokulturni aspekty urbanizatsiynykh protsesiv na Pivdni Ukrayiny (druha polovyna XIX – pochatok XX st.). Zaporizhzhya : ZNTN, 2011. 100 s.
7. Blagotvoritel'nost' v Rossii. SPb. : Tipo-lit. N. L. Nyrkina, 1907. T. 1. 22 s.
8. Sbornik svedeniy o blagotvoritel'nosti v Rossii. SPb. : Tipo-lit. N. L. Nyrkina, 1899. 217 s.
9. Yekaterinoslavskoye blagotvoritel'noye obshchestvo. Ocherk deyatel'nosti za posledniye shest' let (s 1888 g. po 1894 g.). Pamyatnaya knizhka i adres-kalendar' na 1895 g. Yekaterinoslavskaya guberniya. Izdaniye Yekaterinoslavskogo gubernskogo stat. kom. ; pod red. Y. G. Gololobova. Yekaterinoslav : Tipo-lit. gubernskogo pravleniya, 1895. 310 s.
10. Pamyatnaya knizhka i adres-kalendar' Yekaterinoslavskoy gubernii na 1889 g. / sost. N. A. Bystritskiy, sekretar' Yekaterinoslavskogo gubernskogo stat. kom. Yekaterinoslav : Tip. gubernskogo pravleniya, 1888. 622 s.
11. Pamyatnaya knizhka i adres-kalendar' na 1900 g. Yekaterinoslavskaya guberniya. Izdaniye Yekaterinoslavskogo gubernskogo stat. kom. ; pod red. Y. G. Gololobova. Vyp. 1. Yekaterinoslav : Tipo-lit. gubernskogo pravleniya, 1899. 320 s.
12. Pamyatnaya knizhka i adres-kalendar' na 1901 g. Yekaterinoslavskaya guberniya. Izdaniye Yekaterinoslavskogo gubernskogo stat. kom. ; pod red. Y. G. Gololobova. Vyp. 2. Yekaterinoslav : Tipo-lit. gubernskogo pravleniya, 1900. 581 s.
13. Kalendar' i pamyatnaya kniga Tavricheskoy gubernii na 1900 g. Izdaniye Tavricheskogo gubernskogo stat. kom. Simferopol' : Simferopol'skaya gubernskaya tipografiya, 1900. 568 s.

Надійшла до редколегії 20.08.2020
Рецензовано 29.08.2020

O. Balukhtina, Ph.D. in Historical Sciences, Senior Lecturer,
National University "Zaporizhzhia Polytechnic", Zaporizhia, Ukraine
ORCID iD 0000-0002-1085-6908

KATERYNOSLAV AND SIMFEROPOL CHARITABLE SOCIETIES: COMPARATIVE ANALYSIS OF ACTIVITY

The article aims at studying the largest charitable societies in Katerynoslav and Simferopol as an example of public care in the Ukrainian lands in the pre-Soviet period. The main directions of their activity are highlighted, common features and peculiarities are determined. Charitable institutions were established, which functioned at the expense of societies. It is proved that charitable activity was one of the factors increasing the level of social protection of the most vulnerable segments of the population in provincial cities.

Interest in the topic of charity is inexhaustible, as it is associated with the study of cultural and spiritual traditions, which this phenomenon is associated with in society. Among a wide range of problematic issues, today the activities of charitable societies at the level of the regions of Ukraine are insufficiently studied. The aim of the article is to study and compare the activities of Katerynoslav and Simferopol charitable societies to improve financial situation of vulnerable groups in Katerynoslav and Tavriya provinces. The method of comparative analysis is applied.

The main amount of funds came from the collection of direct donations through the organization of charity events (concerts, performances), through salary books and subscription letters. Katerynoslav Charitable Society had a much larger turnover of funds, revenues and expenditures. It is obvious that it collected more donations and was more active in entrepreneurial activity.

The successful activity of Katerynoslav and Simferopol charitable societies reflected a wide range of social needs of Southern Ukrainians and was directed, first of all to financial support of vulnerable segments of the population. Over the time, help became more targeted. Attempts were made to solve the problems of social care for the infirm, professional begging and unemployment by creating shelters and working houses. Attention was paid to the main role of women in managing societies and cooperation with local authorities was monitored.

Keywords: comparative analysis, charitable society, charitable institution, shelter, public guardianship, estimate.

Е. Балухтина, канд. ист. наук, ст. преподаватель,
Национальный университет "Запорожская политехника", Запорожье, Украина
ORCID iD 0000-0002-1085-6908

ЕКАТЕРИНОСЛАВСКОЕ И СИМФЕРОПОЛЬСКОЕ БЛАГОТВОРИТЕЛЬНЫЕ ОБЩЕСТВА: КОМПАРАТИВНЫЙ АНАЛИЗ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Исследованы крупнейшие благотворительные общества Екатеринослава и Симферополя как пример общественной опеки на украинских землях в досоветский период. Освещены основные направления их деятельности, определены общие черты и особенности. Установлены благотворительные заведения, которые функционировали за счет обществ. Доказано, что благотворительная деятельность была одним из факторов повышения уровня социальной защиты наиболее уязвимых слоев населения.

Ключевые слова: компаративный анализ, благотворительное общество, благотворительное заведение, приют, общественная опека.